

ÖZET

Mustafa Hayırlıdağ, Hüseyin Hulki Bey'in Eseri "Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye"nin Günümüz Türkçesine Kazandırılması ve Günümüz Tıp Anlayışıyla Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Programı Doktora Tezi, Ankara, 2019. Osmanlı Devleti'nin pek çok alanda zor zamanlar geçirdiği XIX. yüzyılın son çeyreğinde yaşamış ve eserlerini bırakmış olan Hüseyin Hulki Bey'i tanımak, tanıtmak ve "Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye" adlı eserini inceleyerek, bu eserin ve eserde dile getirdiği görüşlerin, tıp tarihindeki yerini almasını sağlamak, bu tez çalışmasının temel amacını oluşturmaktadır. Tez kapsamında önce Hüseyin Hulki Bey'in yaşadığı dönemin hekimlik ve tıp anlayışını kavrayabilmek açısından; XIX. yüzyılda Osmanlı tıp anlayışı ile Avrupa'daki tıp anlayışı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda dönemin önemli bir sorunu olarak, eğitimsiz ve diplomasız hekim sorunu ve bu sorunun çözümü için yapılan mücadeleden söz edilmiştir. Sorunun çözümü için yapılan hukuki düzenleyici metinler tez kapsamında incelenmiştir. Daha sonra Hüseyin Hulki Bey'in hayatı, eserleri ve teze konu olan "Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye" adlı eseri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Özellikle tıp alanında pek çok ilerlemenin yaşandığı XIX. yüzyıl Avrupa'sında Hüseyin Hulki Bey önemli bilim başkentlerine de giderek hem gözlemler yapmış hem de katılmış olduğu kongrelerde devrin önemli bilim insanlarıyla fikir alışverişinde bulunmuştur. Edinmiş olduğu bu izlenimleri yurda döndüğünde paylaşarak, Osmanlı'nın aydınlanmasında rol oynamıştır. 1889 yılında katılmış olduğu Paris'teki tıp kongresinde yapmış olduğu bildiri de, tez kapsamında transkripsiyonu yapılarak incelenmiştir. Doğudaki ve Batıdaki XIX. yüzyıl tıp anlayışıyla birlikte söz konusu bu eserlerin incelenmesi, dönemin Osmanlı'sında temel sağlık sorunlarını ortaya koymada bütünlük arz etmiştir. Bilimsellikten ayrılmadan, tıbbın temel dinamiklerini bilerek ve her türlü gelişmeyi sorgulayarak yapılacak hekimlik anlayışının, tıbbı katkı sunacağı fikri çok önemlidir. XIX. yüzyıla ait bir tıp eserinin incelenmesi, günümüz tıp anlayışına faydalı olacağı gibi, tıp tarihi açısından da, hekimlik anlayışının irdelenmesi bakımından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Hulki Bey, 19.yüzyıl Osmanlı Tıbbı, Tıp Tarihi, Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye, Yalancı Tababet viii

ABSTRACT

Mustafa Hayırlıdağ, Translating of Huseyin Hulki Bey's Work Which is "Real Art of Medicine and Practicies of Pseudo Medicine" to Today's Turkish and Its Examining with Contemporary Medical Approach, Hacettepe University Graduate School of Health Sciences, Ph.D. Thesis in History of Medicine and Ethics, Ankara, 2019. To examine the health system that existed in the Ottoman State in the 19th century and especially in this period, physicians working without diplomas who increased their prevalence in the Ottoman with the desire to examine his understanding of medicine Doctor Hüseyin Hulki Bey's work which is "Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye" to today's Turkish and its examining with contemporary medical approach constitutes the overall objective of the thesis. In this direction, the lifes and works of Doctor Hüseyin Hulki Bey, who lived in the 19th century, were also studied. Especially in the 19th century Europe where many advances in the field of medicine were experienced, Hüseyin Hulki Bey went to important scientific capitals and made observations and participated in congresses where important scientists exchanged ideas. By sharing these impressions he had acquired with the places he returned to his country, he played a role in the enlightenment of the Ottoman Empire. The examination of these works together with the 19th century medical understanding in the east and west has provided an integrity in revealing the health problems in this period of the Ottoman. At that time, we see the lack of physicians who are trained in the field of health and the distorted health of the workings. Likewise, by exploiting legal gaps, it has been observed how harmful the practices of some opportunistic persons are in the name of medicine. Examination of these harmful medical practices by day-to-day aspects will also contribute to today's medicine. It is possible to make an effort to place medicine in a modern health system effectively within the scope of this thesis. Besides, it is very important that the concept of medicine to be made by knowing the basic dynamics of medicine and questioning every kind of development will contribute without leaving science. From the perspective of the 19th century, this thesis, which is tried to create beneficial benefits to the understanding of today's medicine, will be beneficial also in terms of medical history in terms of forming the understanding of medicine.

Key Words: Huseyin Hulki, 19th Century Ottoman Medicine, History of Medicine, Tabâbet-i Hakikiye ve Mesâlik-i Bâtıla-i Tıbbiye, Pseudo Medicine